

נזיר ח

משה שווערד

1. פירוש הרא"ש מסכת נזיר דף ח עמוד א

הריני נזיר כשער ראשי וכו'. הרי זה נזיר עולם ומגלה א' לשלשים יום. כי קיבל עליו נזירות כמנין שער ראשו וכל ל' ול' הוי נזיר בפני עצמו ומגלה בכל יום ל"א ומביא קרבנותיו ובו ביום מתחיל נזירות ואינו שותה יין ואינו מטמא למתים לעולם ולא כנזיר עולם דלעיל דנזיר אבשלום דמיקל בתער דווקא ולא במספרים ופליגי לענין אם מגלה לשנה או לל' יום או לז' ימים ואם רצה אינו מגלה ואינו מביא קרבן אבל נזיר עולם (בתרא) [דהכא] צריך לגלה ולהביא קרבנותיו משלשים לל'. והא מספקא לי אם ירצה לעמוד בנזירותו בלא הבאת קרבן זמן גדול ורק שלא יעבור בכל תאחר על קרבנות שנתחייב אם הרשות בידו מידי דהוה הנזירות שהשלים ימי נזירותו שיכול להשהות קרבנותיו ובלבד שלא יעבור בכל תאחר. או דלמא כיון שקבל עליו נזירות כל ימיו חייב הוא להשלים נזירות זו מיד ולהתחיל אחרת והדעת נוטה כך כיון שכל ימיו הוא מחייב נזירות אין לו לאחר מלהשלים כל מה שיוכל. ועוד יש דין ג' לנזיר עולם אם אמר הריני נזיר ק' שנה או אלף שנים הוא נזיר לעולם ונזירות א' יש לו כל ימי חייו ואינו מגלה לעולם אם לא נטמא כדקתני בברייתא בגמ' אין זה נזיר עולם אלא נזיר לעולם:

2. דף על הדף נזיר דף ח עמוד א

במשנה: הריני נזיר כשער ראשי כו' ה"ז נזיר עולם ומגלה אחת לשלשים יום. היינו שקיבל עליו נזירות כמנין שער ראשו, ובכלות נזירות הראשון מגלה ומביא קרבנותיו ותיכף חל עליו נזירות השני' וכן הלאה, עיין בתוס' וברמב"ם (פ"ג הי"ח).

ותמה במנחת חינוך דברמב"ם (פ"ח ה"ו) מבואר שהנזיר כיון שנזרק עליו אחד מן הדמים מותר לו לשתות יין, והתגלחת אינה מעכבת. ומבואר עוד ברמב"ם (פ"ח ה"ב) דתגלחתו הוא אחר שהקריבו קרבן השלמים שהוא הקרבן האחרון, (ובדיעבד יכול להתגלה כבר אחרי שחיתת הקרבן הראשון). וא"כ תיקשי כיון שאם נזרק א' מן הדמים הותר לשתות ביון, א"כ כבר פקע הנזירות, והכא שקיבל עליו נזירות אחרי נזירות, חל מיד עליו נזירות השני', ואיך הוא יכול להתגלה, הא כבר חל עליו הנזירות השני' מיד שנזרק על הדם של קרבן הראשון, ואילו התגלחת מצוה הוא אחרי הקרבן השלישי כנ"ל. ואין עשה דתגלחתו דוחה ל"ת דאיסור גילוח דנזיר. ודוחק לומר דבכה"ג הרי הוא מתגלה אחרי שחיתת הקרבן הראשון דבדיעבד מהני וכנ"ל, דא"כ הו"ל לפרושי דין זה.

ותירץ בחזון איש (נשים קל"ח סק"ו) דהמקבל עליו נזירות עולם וכדו', דעתו הוא שלא יחול עליו נזירות השני' עד שיגמר כל דיני הנזירות הראשונה, ולפ"ז כל זמן שלא קיים מצות גילוח מנזירות הראשונה שפיר מגלה, דעדיין לא חלה עליו נזירות השני'. אלא שתמה דא"כ דעדיין לא חל עליו נזירות השני' עד שיתגלה מנזירות הראשונה, נמצא שאחרי שנזרק הדם עד שיקיים מצות גילוח הותרה לו לשתות יין ולהטמא למתים, דאחרי שנזרק עליו א' מן הדמים הותר לשתות יין, ע"ש.

3. חזון איש (נשים קל"ח סק"ו)

ר"מ פ"ג הי"ח וזכר תגלחת ותגלחת אינו שותה יין ואינו מטמא למתים, כי הכ"מ ופשוט הוא שכרי אין דבר שיבדיל בין נזירות לנזירות לשיכיה מותר ציון, ל"ע כיון שנזרק עליו אחד מן הדמים הותר ציון ולטמאות למתים כמו שפסק רבינו לקמן פ"ח הי"ח ונזירות שני' אינה חלה עליו עד שנגלה תגלחת מלכה ודאי כן הוא דעת הגורר שלא תחול שני' עד שתתקיים כל מצות הראשונה וואפשר שאף אם פירש שתחול נזירות שני' מיד קדם שיתגלה תגלחת מלכה אמרינן דזה אין נזירות חלה על נזירות ואין כשני' חלה ועיי' נדרים י"ז] וא"כ יש לו היתר בשתיית יין וצטונמאת מתים בין הבאת קרבנותיו לתגלחת.

4. תוספות מסכת נזיר דף ז עמוד ב

אין זה מגלח אחת לשלשים יום - [1] פירוש רבי סבירא ליה דנזירות מרובה קביל עליו עד יום מותו עד שיאמר בפירוש נזירות כדמסיק ואי זהו מגלח אחת לשלשים יום האומר הרי עלי נזירות כשער ראשי וכעפר הארץ וכחול הים.

5. רע"ב על מסכת נזיר פרק א משנה ד

רבי אומר אין זה מגלח אחת לשלשים יום - דכיון דאמר הריני נזיר, [2] הכל נזירות אחת היא ואינו מגלח אלא לשנים עשר חדש כנזיר עולם. ואיזהו מגלח לשלשים יום, האומר הרי עלי נזירות כשער ראשי, דאז מוכיח דנזירות מופסקות קבל עליו כמנין שער ראשו. ואין הלכה כרבי:

6. פירוש הרא"ש מסכת נזיר דף ח עמוד א

אם אמר א' גדולה נזרתי. כלומר נזירות א' קבלתי עלי ונראת לי גדולה כמלא הבית. ואם אמר סתם נזרתי לא היה בלבי אלא מה שידונו חכמים לשוני. ונזיר כל ימיו בגמ' מפרש לה. עד מקום פלוני מפורש למעלה:

7. הר"ן מסכת נדרים דף יט עמוד א

ואילו על ספקו לא מצי מגלח - לפי שצריך לגלח על הבאת קרבנותיו ולא מצי לאיתויינהו דלמא לא הוי נזיר ומיייתי חולין בעזרה וכי תימא נהי דחטאת לא מצי לאתויי בתנאי שאין חטאת באה נדבה ליתי עולה ושלמים וליתני אם נזיר אני הרי אלו לחובתי ואם לאו יהא נדבה דהא קיימא לן דאם גלח על אחד משלשתן יצא [1] י"ל הני מילי בדיעבד אבל לכתחלה אינו מגלח אלא א"כ הקריב חטאת ועולה ושלמים הלכך לית ליה תקנתא לנזירות הבאה על הספק.

8. תוספות מסכת נדרים דף יט עמוד ב

על ספיקו לא מצי מגלח - וא"ת אמאי לא מצי מגלח יביא עולות ושלמים ויתנם בנדבה ויגלח עליהם ואי משום חטאת דנזיר דליכא בנדבה מ"מ מצי לגלח על העולה ועל השלמים בלא חטאת כדאמר בנזיר אם גילח באחד משלשתן יצא וי"ל מ"מ לא מצי מגלח כהלכתן על גבי ג' בהמות חטאת עולה שלמים דאין חטאת באה בנדבה והלכך אין יכול להביא על תנאי [2] ור"י פירש דלא מצי לגלח משום דעבד הקפה וכמאן דאמר דהקפת כל הראש שמה הקפה דמספק אינו יכול לדחות לאו דהקפה הלכך הוי ספיקו חמור מודאי הלכך לא מחית נפשיה בספיקא אבל במתניתין בנדרים אין ספיקו חמור מודאי.

9. משנה למלך הלכות נזירות פרק ג הלכה יח

...שוב ראיתי לתוס' שכתבו בשם ר"י דטעמא דלא מצי מגלח הוא משום דעביד הקפה וכמ"ד הקפת כל הראש שמה הקפה דמספק אינו יכול לדחות לאו דהקפה הלכך הוי ספיקו חמור מודאו ע"כ. שוב התבוננתי בזה ולא ירדתי לעומק דברי ר"י דהן לו יהי דלא מצי עביד הקפה משום הכי לא מיקרי ספיקו חמור מודאו דבשלמא אי אמרי' דלא מצי לגלח כלל ניהא דמיקרי ספקו חמור דאילו ודאי משלים ימי נדרו ומביא קרבנותיו ומגלח ואילו ספקו לא מצי לגלח כיון שאינו יכול להביא קרבנותיו מן הספק משום דהו חולין בעזרה אבל אליבא דר"י דיכול לגלח לפי שיכול להביא עולה ושלמים בנדבה ויכול לגלח עליהם דקי"ל אם גילח על אחד משלשתן יצא כי לא עביד הקפה מאי הוי וכי משום דלא מצי עביד הקפה הוי ספקו חמור מודאו וכי תימא דטעמא דמלתא הוא משום דכיון דלא מצי עביד הקפה א"כ לא קיים מצות תגלחת דהא קי"ל דאם שיר ב' שערות לא עשה כלום וכיון דלא קיים מצות תגלחת לא הותר ביין ומש"ה הוי ספקו חמור מודאו שהרי אינו יכול לשתות וליטמא לעולם הא ליתא שהרי פסק רבינו בפ"ח דין ה' שאין התגלחת מעכבת ומשנזרק עליו אחד מהדמים הותר

10. חזון איש (נשים קל"ז סק"ח)

עוד תירלו צחי דהו אפשר לו לגלח משום דעביד הקפה ודלמא לאו נזיר הוא. והנה לא פירשו דצריכה הלא קי"ל תגלחת אינה מעכבת, ואפשר דכונתם נמי משום דמחויב צמניה ומחסרה אבל לשונם לא משמע הכי אלא נראה כונתם דכיון דאינו ראוי כלל לתגלחת תגלחת מעכבת דראוי לתגלחת צענין וכדאמרינן צ"ב פ"א דראוי לקריאה צענין, ולמאי דאמר צסוגין דגם נזיר עולם ספיקו חמור מצואר דגם נזיר עולם מגלח בתער גילוח חמור דאלי"כ יכול לגלח גם בצספק גלוח שאין צו השחתה, ועוד דכלא תער אין כאן מלוא כלל רק היתר ויכול להביא קרבן ויהיה מותר, ומוכח כאן דעת חו' כמשי"כ סק"א.

11. תוספות מסכת נזיר דף ח עמוד א

שיהא בכרי זה מאה כור ומצאו שנגנב - ואין אנו יודעין אם היו בו מאה כור אם לאו ר"ש אוסר דספק נזירות להחמיר דחיישינן דלמא היו בו מאה כור ולקמן מפרש תקנתא לר"ש דאומר קודם שיתחיל למנות ימי נזירותו אם היו בו מאה כור והריני נזיר מדבורי הראשון הנה אשלים נדרי ומביא קרבנותיו ואם לא היו בו מאה כור ואם כן בדבורי לא היה בו ממש הריני נודר בנזיר מעכשיו ויהיה נזיר שלשים יום ויביא קרבנותיו ואין כאן חולין בעזרה כי הוא נזיר שלשים או מכת דיבור הראשון או מכת דיבור השני ואם תאמר ומאי ספקו חמור מודאי הרי הוא נפטר בנזירות אחת ובקרבן אחד כאילו בודאי היו בו מאה כור ויש לומר דיכול לבא לידי חומרא כגון אם נטמא קודם שהתנה דהשתא הוי ספק נזיר טמא ואין לו תקנה דלא יוכל להביא אשם טמא על הספק שלא היו בו מאה כור וקא מייתי חולין בעזרה ואסור ביין ובתגלחת לעולם [דשמא] נזיר הוא ואינו יכול לפטור מנזירותו אם לא בהבאת אשם טומאה וזה אין בא על התנאי אבל נטמא אחר שהתנה אז הוה ודאי נזיר טמא ומייתי אשם טומאה והדר משלים נזירותו.

12. ספר שערים מצויינים בהלכה

ור' יהודה מתיר שספק נזירות להקל. ע"י בתוס' (ד"ה שיהא בכרי) דספק נזיר לא יוכל להביא אשם טמא משום חשש חולין בעזרה. ויותר מזה איתא בגמ' נדרים (יט:): כל שספיקו חמור מודאי, לא מעייל נפשיה לספיקא, דנזיר ודאי מגלח ומביא קרבן ונאכל, ועל ספיקו לא מצי מגלח, ע"י בר"ן (שם ע"א). וכתב במשנה למלך (נזירות פ"ב ה"ה ד"ה ודע דהראב"ד) שהראב"ד סובר דהא דאמרין ספק נזירות להקל היינו כשהספק הוא אם חל עליו הנזירות או לא, אבל היכא דעכ"פ חל עליו הנזירות, אלא שהספק הוא בזמן חלות הנזירות, אז לא אמרין להקל, אלא מונה ב' נזירות, ותמה עליו ע"ש. וע"י במנ"ח (מצוה

שסח). והגר"י ענגיל הביא בגליוני הש"ס בשם שו"ת מהר"ם פדוואה, דטעמא דספק נזירות להקל משום שיש בנזירות חיוב קרבן, וכדי שלא יביא חולין בעזרה, ואעפ"כ בזמנינו דליכא חיוב קרבן ג"כ דינו להקל, דמהרה יבנה המקדש ויבוא הדבר לידי קלקול, דהא גם בשני דר' יהודה לא הביאו קרבן, ואפ"ה קאמר דספיקו להקל.

13. תוספות מסכת נזיר דף ח עמוד ב

מנין הילקטי - כשמייבשין התאנים עושין תילין תילין מתאנים ליבש עד אין מספר ומנין שבילי שמיטה וכן בשמיטה אין השדות זרועות ומרבין בהן [1] שבילים.

14. רש"י מסכת נזיר דף ח עמוד ב

וכמנין שבילי שמיטה - דבשנת השמיטה אין השדות זרועות ומניחין בהן [2] שבילים של אשתקד ולפי שהן מועטין ונוח למנותן קאמר הכי ואית דגרסי כמנין שבילי שמיטה שהשדות הפקר וכל העם עושה שבילים בתוכו ואין בעל השדה מעכב על ידו.

15. פירוש הרא"ש מסכת נזיר דף ח עמוד ב

ס"ל כותיה בהדא וכו' ושלשה מחלוקות בדבר לרבנן בין אמר כמנין בין לא אמר כמנין נזירות קבל עליו היכא דלית ליה קיצותא ולר' לעולם חדא נזיר ולר' יהודה שני ליה בין מונה בין לא מונה:

16. דף על הדף נזיר דף ח עמוד ב

בגמ': ת"ר בית עגול דיגון טריגון פונטיגון אינו מטמא בנגעים. איתא בנגעים (פ"ב מ"א) בית עגול ובית טריגון אינו מטמא בנגעים, והקשה המהר"ם מרוטנבורג (שם) אמאי לא תנן גם דפונטיגון אינו מטמא בנגעים, וכתב דבית עם חמש קירות תלוי במה שנחלקו התנאים (זבחים יח ב) לענין חיוב ציצית בכסות בעל חמש כנפות אי אמרין דיש בכלל חמש ארבע או לא, והברייתא כאן ס"ל דאין בכלל חמש ארבע. וע"ש במהר"ם שסיים דאין להקשות דשאני ציצית דאתרבי בעלת חמש מקרא דאשר תכסה בה, די"ל דה"נ איכא רבוי מדכתיב קירות תרי זימני וכתיב נמי קיר ע"כ. וכתב בספר פירות תאנה כאן: מיהו הר"מ פסק דבעלת חמש חייבת בציצית ומ"מ פסק דאין פונטיגון מטמא בנגעים וכו' ע"כ.

17. דף על הדף נזיר דף ת עמוד ב

בגמ': ת"ר בית עגול וכו' אינו מטמא בנגעים מ"ט למטה הוא אומר קיר קירות למעלה הוא אומר קיר קירות הרי כאן ארבע.

בשיטמ"ק כתב: דאעפ"כ מכשרינן סוכה עגולה (סוכה ז ב) אע"ג דגם התם דרשינן בסכות בסכות הרי כאן ד', דשאני התם דעיקר לשון סוכה הוי סכך, ומיתורא דרשינן באם אינו ענין לסכך, הלכך אפילו עגול מהני.

ובקונטרס סוכת רחל ביאר דבריו דבסוכה לא מפורש שהדפנות יהיו ארבע, ומאם אינו ענין נכריח רק הפחות דהיינו ארבע רוחות, ומשו"ה עגולה כשירה דמוגנת מד' רוחות, משא"כ בנגעים מפורש ד' קירות דהיינו דפנות.

וידוע שהגרי"ז מבריסק זצ"ל הקשה בזבחים (ל"ז ב) דס"ד לדרוש דנבעי חמש דפנות בסוכה, דצ"ע הא סוכה תלוי' ברוחות ולא בדפנות כדמוכח מסוכה עגולה, ומה יוסיפו ה' דפנות על ארבע דפנות, והא אין יותר מד' רוחות. ובקונטרס הנ"ל כתב דלהשטמ"ק מיושב, דהא להו"א דנדרוש חמש וברוחות ליכא חמש, ממילא נימא תנהו ענין לדפנות, ורק למסקנא דרשינן רק ארבע נכריח רק הפחות, והיינו רוחות. (קובץ קול התורה קובץ מ"ט ע' יג)